

POLITIKAI RENDSZERÜNK ÖNVÉDELMI SZERVEZETÉNEK TÁRSADALMI VONÁSAIRÓL

A tudományos szocializmus klasszikusai, akik nagy figyelmet szenteltek a burzsoá államhoz és annak erőszakszervezetéhez való elvi és gyakorlati viszony meghatározásának, arra vonatkozóan is kialakították álláspontjukat, hogy milyen típusu legyen a demokratikus és szocialista forradalom, majd a proletariátus diktatúrájának fegyveres szervezete.¹

A marxizmus-leninizmus megalkotói a forradalom és a kivitt hatalom védelmi feladatát illetően is az állandó hadsereg megszüntetésének és a nép általános felfegyverzésének gondolatából indultak ki. A megvalósításra vonatkozó konkrétabb álláspontjuk a történelmi feltételek és feladatok változásával maga is fejlődött, differenciálódott, s a Lenin életművének részét képező megvalósítás során jelentősen módosult. A gyakorlat leginkább Engelsnek azt a következtetését látszik igazolni, hogy minden korszerű katonai szervezetnek a reguláris és a milícia-rendszerű hadsereg olyan kombinációjára kell épülnie, amely "a mindenkori körülményektől függ. Csak egy kommunista módon berendezett és nevelt társadalom közelítheti meg a miliciarendszert, s ez is csak aszimptomatikusan."²

A magyarországi szocialista építés kezdeti időszakában, a proletárdiktatura rendszerének kiépítése során nem sikerült megfelelően alakítani a hatalom demokratikus és elnyomó oldalának egymáshoz való viszonyát. A vezetés csak hivatásos és reguláris fegyveres erőket és testületeket szervezett. "Az ellenforradalom idején tudtuk meg, hogy milyen nagy hiba volt éveken át fegyver nélkül hagyni a munkásosztályt" - írta később Münnich Ferenc.³

A munkásosztály, a kommunisták, a szocializmushoz hű erők közvetlen felfegyverzése feladatának következetes végrehajtására az 1956-os ellenforradalom leverése és a konszolidáció időszakában került sor. Az ideiglenes jellegű forradalmi karhatalom létrehozását követően, az állandó fegyveres erők és testületek ujjaszervezéséhez kapcsolódva, 1957 februárjában megalakult a Munkásőrség is, amelynek megszervezése - több tizezer fővel - még az év végéig befejeződött.

Az MSZMP honvédelmi politikája⁴ - szem előtt tartva a honvédelmi képesség átfogó és komplex értelmezését - nagy gondot fordít a fegyveres erők és testületek osztályjellegüknek megfelelő társadalmi vonásainak erősítésére, társadalmi-politikai feladataik, irányítási rendszerük és szervezetük, összetételük, tagjaik nevelése, a termelő munkához való kapcsolódásuk, a társadalmi erők bevonása, a társadalmi-politikai szervezetekkel és a lakossággal való viszonyuk különböző vonatkozásaiban egyaránt. Ennek megnyilvánulásai

során természetesen érvényesülnek az egyes fegyveres szervezetek szakjellegével összefüggő sajátosságok is. A néphadsereg például jelentékeny módon kapcsolódik be egyes fontos népgazdasági feladatok megoldásába. A rendőrség és a határőrség munkáját sok civil önkéntes segíti. A honvédelmi előképzésben igen fontos a félkatonai jelleggel működő MHSZ szerepe stb.

Részletesebben a Munkásőrség társadalmi-politikai jellegének, szerepének és jelentőségének kérdéskörével foglalkozom.

A munkásőrség fegyveres államhatalmi feladatot társadalmisít. Létrehozása a "felfegyverzett nép" megvalósításának elemét, történelmünk adott szakaszának szükséges és megfelelő, sajátos láncszemét jelentette, amely által az államhatalomnál szélesebb politikai hatalom új eszköze jött létre.

Már megalakulásának és kezdeti fejlődésének időszakában kialakultak a testület működésének azok a tartalmi és szervezeti alapvonásai, amelyeket a közel három évtizedes gyakorlat igazolt. A Munkásőrség ennek megfelelően politikai rendszerünk egyik alapintézménye, internacionalista szellemű nemzeti ereje, a magyar munkásosztály és dolgozó nép önkéntes, társadalmilag szervezett fegyveres politikai osztályszervezete, amely az állami és társadalmi jelleget egyesítve, döntően társadalmi alapon, az állami irányítás rendszerébe illeszkedő testületi önállósággal, az MSZMP közvetlen és közvetett irányításával, ellenőrzésével és a hivatásos fegyveres erőkkel és testületekkel együttműködve teljesíti a Magyar Népköztársaság belső rendjének és az ország védelmi képességének háttországvédelmi biztosításában vállalt feladatát.

Az új társadalmi fegyveres testület létrehozása, politikai és testületi szerepének, arculatának kialakulása mindenekelőtt a párt és a munkásosztály vezető szerepének és a proletárdiktatura lényegének marxista-leninista értelmezéséből következett.

Az MSZMP a Munkásőrség révén is kifejezésre juttatta és megvalósította, hogy még a hatalom fegyveres biztosításában sem összeesküvésre, klikkre, nem is csak magára a pártra, hanem a munkásosztályra és politikai szövetségeire támaszkodik. A testület a pártvezetés és a kommunisták, a párt és a munkásosztály között helyreálló és megszilárduló politikai bizalom jegyében született, s a párt és a tömegek közötti bizalom megőrzésének és megújításának egyik fontos eszköze, tartaléka, sőt záloga lett.

Az MSZMP megfelelő tartalmi és szervezeti következtetéseket vont le annak érdekében, hogy a korábbi hibák ne ismétlődhessenek meg, s hogy az ellenforradalomhoz vezető fő okok és tényezők ne teremthessenek ismét válsághelyzetet. A Munkásőrséggel az ezt szolgáló garanciarendszer olyan elemét hozták létre, amely a feltárt veszélyek mindegyikével szemben biztosítékot jelent. Társadalmi jellegével és súlyával erősítette a párt

kétfrontos harcát, és csapást jelentett a belső ellenség restaurációs reményeire, az imperializmus beavatkozási kísérleteire. Elősegítette, hogy megfelelően érvényesüljön a szocialista törvényesség mindkét oldala.

Megalakítása és tevékenysége hozzájárult annak a lenini intenciónak az érvényesítéséhez, amely szerint a "proletárdiktatura legfőbb lényege ... a proletariátusnak a szervezetsége és fegyelmezetsége."⁶ A Munkásőrség egyszerre fejezi ki és erősíti a hatalom mindkét - elnyomó, illetve demokratikus - oldalát. "... soha ne feledjük, hogy a mi pártunk ereje nem a géppisztolyokban van. A géppisztoly arra való, hogy ellenségeinkkel szemben használjuk, ha nem nyughatnak. Ami a dolgozó tömegeket illeti, a párt ereje kizárólag a meggyőzésen alapul" - mondotta Kádár János 1958-ban a budapesti parancsnokok előtt.⁷

A Munkásőrség megalakulásától erősíti a párt és a munkásosztály vezető szerepét, a munkásosztály szervezetségét, fegyelmét, az állambatalom tekintélyét. Hatékonyan járult hozzá az új alapokra helyezett proletárdiktatura egész mechanizmusának megerősödéséhez.

A testület megszervezése a párt újjászervezéséért folytatott harcnak,⁸ a munkásörök között végzett politikai munka a pártegység megszilárdításának is része volt.⁹ Kezdetből szoros szálak fűzik más társadalmi-politikai szervezeteinkhez, a szakszervezeti és az ifjusági mozgalomhoz, az antifasiszta ellenállási mozgalom szervezéséhez. Segítséget adott az újjászerveződő népfrentmozgalom alkotmányjogi tevékenységéhez is.

Megalakulását követően beépült a fegyveres erők és testületek sorába, a honvédelem rendszerébe.¹⁰ Erősítette egymáshoz való kapcsolatukat, növelte a bizalmat e szervezetek és a tömegek között.¹¹

Amint azt Kádár János hangsúlyozta, a Munkásőrség "sokirányú társadalmi feladatai közé tartozik, hogy a magyar munkásmozgalom legjobb forradalmi tradícióinak ébrentartója, a hazafias és az internacionalista nevelés, a kommunista nevelés iskolája."¹² Ezt a feladatát a pártépítés egyik forrásaként is teljesíti: évente ezernél több párttagot nevel.¹³

A Munkásőrség társadalmi jellegének megfelelően alakult szociális és politikai összetétele. A munkásmozgalom élő nemzedékeit tömörítette. Tagjainak mintegy háromnegyede ipari és mezőgazdasági munkás, közel ötöde szellemi dolgozó, de vannak közöttük kisiparosok is. A nők mintegy 4 %-os részvétele sajátosan demonstrálja a hatalom és a testület társadalmi jellegét.¹⁴

Kezdetből sokszáz orvos és egészségügyi dolgozó teljesít munkásőr szolgálatot.¹⁵ A Budapesti Orvostudományi Egyetem első munkásőrei dr. Farkas István, dr. Bartha Fe-

rencné, dr. Pataki Lenke és Blatniczky Ilona egyetemi hallgató voltak.¹⁶ A Pécsi Orvostudományi Egyetemről először dr. Tigyi József és testvére, dr. Hajnal József, dr. Kónya József és dr. Kovács Sándor léptek be a testületbe.¹⁷

A Munkásörség társadalmi jellegének fontos mutatója, hogy soraiban magas a párttagok aránya - mintegy 80 % -¹⁸, de a felvételnél a párttagság sohasem volt előírt feltétele, hiszen a testület - nem párthadsereg.¹⁹

A Munkásörség esetében sajátosan alakult a hivatásos és a társadalmi állomány viszonya. A megalakuláskor például a függetlenítettek aránya a több tizezres tagságnak alig 1 %-át tette ki.²⁰

A Munkásörség állandó szervezatként való létrehozása és működése a szocialista építés körülményei között folytatott osztályharc tendenciájának helyes megítéléséhez kapcsolódott, és azt a felismerést tükrözi, hogy az állandó társadalmi készenlét biztosítására feszültebb és kevésbé feszült helyzetben is szükség van. "Pártunk meggyőződése szerint a Magyar Népköztársaságban a szocialista építés belső és külső feltételeinek biztosításához ma is szükség van és a jövőben is szükség lesz még a munkásosztály hatalmára, a szocialista államra. Amennyire hibás volt az a korábbi időszakból ismert tétel, miszerint a szocializmus építésével egyidejűleg szüntelenül éleződik az osztályharc, annyira téves lenne azt hinni, hogy az osztályharc állandó enyhülése az egyetlen reálisan elképzelhető lehetőség. Ez mindig a hazai és a nemzetközi erőviszonyoktól függ. A kommunisták célja sohasem az osztályharc élezése, mégis számolniuk kell ilyen lehetőségekkel, készen kell állniuk erre is, kötelességük gondoskodni a forradalom védelméről" - írta Kádár János az MSZMP-nek a szocializmus építésében szerzett történelmi tapasztalatairól.²¹

A Munkásörség léte és tevékenysége az 1957-ben kialakított politikai és szervezeti alapokon, komplex módon juttatja kifejezésre és erősíti társadalmi-politikai rendszerünk szocialista jellegét, anélkül, hogy elfedné fejlődésünk ellentmondásait. A szocialista építés folyamatosságának és a szükséges változtatások végrehajtásának, rendszerünk identitása és megújulási képessége megőrzésének és érvényesítésének ma is a szilárd népi hatalom a legfontosabb feltétele. "... mi a nép vívmányaihoz hozzányulni nem engedünk, azokat minden eszközzel megvédjük. Ebben pedig a felvilágosítás, a meggyőzés mellett szerepe van a politikailag szilárd Munkásörségnek is" - mondta Kádár János egy figyelemre méltó időpontban - a lengyelországi rendkívüli állapot bevezetésekor -, 1981. december 10-i beszédében.²²

Az MSZMP társadalomirányító, vezető szerepe érvényesítésében fontos szerepet betöltő Munkásörség - amelynek tagjai "fegyverrel, munkával, felvilágosító szóval" teljesítik önként, ellenszolgáltatás nélkül vállalt feladatukat - a szocialista társadalmi értékrend érvényesítése és megerősítése szempontjából bizonyíték és példa erejű.

JEGYZETEK

- 1 A témára vonatkozó legfontosabb válogatások:
  - Marx a háboruról és a hadseregről. Válogatta és szerkesztette dr. Kocsis Bernát. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1983.
  - Engels válogatott katonai írásai. Válogatta és szerkesztette: dr. Kocsis Bernát Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1982.
  - Lenin a háboruról, a hadseregről és a hadtudományról. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1958.
  - Lenin : Katonai levelezés (1917-1920). Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1959.
  - Lenin válogatott katonai írásai. Válogatta és szerkesztette: dr Kocsis Bernát Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1981.
- 2 Engels levele Marxhoz. MEM 32. kötet. Budapest, 1974. 18. old.
- 3 Münnich Ferenc: Egységben a békéért, a szocializmusért. Kossuth Könyvkiadó, 1959. 274. old.
- 4 A témáról lásd:
Zágoni Ernő: Pártunk felszabadulás utáni honvédelmi politikájának fő vonásai 1945-1980. Hadtörténelmi Közlemények, 1980. 1.sz.
- 5 Szenes Iván: A kommunista párt újjászervezése Magyarországon 1956-1957. Kossuth Könyvkiadó, 1976. 91. old.
- 6 Lenin: Üdvözet a magyar munkásoknak. LÖM 38.kötet. 374. old.
- 7 Munkásőr, 1958. 6.sz. 1.old.
- 8 Németh Károly beszéde. Munkásőr 1971. 12.sz. 13.old.
- 9 Szenes Iván: Id. mű. 92. old.
- 10 Zágoni Ernő: Az MSZMP honvédelmi politikájának alapvető vonásai. - az MSZMP honvédelmi politikájáról 1956. november- 1972. (Dokumentum, beszéd- és cikkgyűjtemény). Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1974. 29. old.
- 11 A hadsereg és a nép kapcsolatának erősítésében betöltött szerepéről: A marxizmus-leninizmus a háboruról és a hadseregről. Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1972. (Moszkva, 1968.)
- 12 Kádár János: A szocializmusért - a békéért. 481. old.
- 13 Jakab Sándor beszéde. Iránytű, 1978. 2.sz. 22. old.
- 14 Interju Borbély Sándorral, a Munkásőrség országos parancsnokával. - Politikai Vitakör, 1981. 23. sz. 5. old.

- 15 Bővebben lásd:
Róder László: Orvosok a Munkásórségben. SOTE MLI Tudományos Közlemények
11-12.sz. 1982. 66-70. old.
- 16 BPB. Arch. B/36.f/5.d./1957.8.zlj.VIII/29.
- 17 Népszabadság, 1983. november 22.
- 18 Lásd 14.sz. jegyzet
- 19 Vö.: Kádár János: A szocializmusért - a békéért.
Beszédek és cikkek 1972-1978. Kossuth Könyvkiadó 1978. 482.old.
- 20 PI Arch. 295.f.1957/4.öe 49-51 és 85. 1. 1957/1. öe 99.1.
- 21 Kádár János: Internacionalizmus, szolidaritás, szocialista hazafiság. Kossuth Könyv-
kiadó, 1977. 413. old.
- 22 Kádár János elvtárs felszólalása a MOP értekezletén. 1981. december 10. Sokszo-
rosítás. 6. old.

